

Zittingsdocument

A8-0316/2016

31.10.2016

VERSLAG

over de Europese defensie-unie
(2016/2052(INI))

Commissie buitenlandse zaken

Rapporteur: Urmas Paet

INHOUD

	Blz.
ONTWERPRESOLUTIE VAN HET EUROPEES PARLEMENT	3
MINDERHEIDSSTANDPUNT.....	19
ADVIES VAN DE BEGROTINGSCOMMISSIE.....	20
ADVIES VAN DE COMMISSIE INTERNE MARKT EN CONSUMENTENBESCHERMING	23
ADVIES VAN DE COMMISSIE CONSTITUTIONELE ZAKEN	29
UITSLAG VAN DE EINDSTEMMING IN DE TEN PRINCIPALE BEVOEGDE COMMISSIE.....	33

ONTWERPRESOLUTIE VAN HET EUROPEES PARLEMENT

over de Europese defensie-unie (2016/2052(INI))

Het Europees Parlement,

- gezien het Verdrag van Lissabon,
- gezien titel V van het Verdrag betreffende de Europese Unie (VEU),
- gezien artikel 42, lid 6, van het Verdrag betreffende de Europese Unie inzake permanente gestructureerde samenwerking,
- gezien artikel 42, lid 7, van het Verdrag betreffende de Europese Unie inzake de defensiealliantie,
- gezien Protocol (nr. 1) bij het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie (VWEU) betreffende de rol van de nationale parlementen in de Europese Unie,
- gezien Protocol (nr. 2) bij het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie (VWEU) betreffende de toepassing van de beginselen van subsidiariteit en evenredigheid,
- gezien de conclusies van de Europese Raad van 18 december 2013 en 25-26 juni 2015,
- gezien de conclusies van de Raad van 25 november 2013 en van 18 november 2014 over het gemeenschappelijk veiligheids- en defensiebeleid,
- gezien zijn resolutie van 13 april 2016 over de algehele EU-strategie voor buitenlands en veiligheidsbeleid¹,
- gezien zijn resolutie van 22 november 2012 over de EU-clausules inzake wederzijdse verdediging en solidariteit: politieke en operationele dimensies²,
- gezien zijn resolutie van 14 januari 2009 over de situatie van de grondrechten in de Europese Unie (2004-2008)³, waarin artikel 89 stelt dat "de grondrechten niet ophouden bij de kazernepoorten en dat zij tevens volledig gelden voor burgers in uniform, en doet de aanbeveling dat de lidstaten erop toezien dat de grondrechten ook in de strijdkrachten worden geëerbiedigd",
- gezien de definitieve conclusies van de interparlementaire conferentie over het gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid (GBVB) en het gemeenschappelijk veiligheids- en defensiebeleid (GVDB) van Den Haag van 8 april 2016, van Luxemburg van 6 september 2015, van Riga van 6 maart 2015, van Rome van 7 november 2014, van Athene van 4 april 2014, van Vilnius van 6 september 2013, van Dublin van

¹ Aangenomen teksten, P8_TA(2016)0120.

² PB C 419 van 16.12.2015, blz. 138.

³ PB C 41E van 24.2.2010, blz. 48.

25 maart 2013, en van Pafos van 10 september 2012,

- gezien de recente verklaring van de vicevoorzitter van de Commissie/hoge vertegenwoordiger van de Unie voor buitenlandse zaken en veiligheidsbeleid (VV/HV) naar aanleiding van de Gymnich-bijeenkomst van de ministers van Buitenlandse Zaken van de EU van 2 september 2016, waarmee het potentieel van de lidstaten om concrete resultaten te bereiken op het gebied van defensie kracht werd bijgezet,
- gezien het document met de titel "Gedeelde visie, gemeenschappelijke actie: Een sterker Europa – Een mondiale strategie van de Europese Unie voor buitenlands en veiligheidsbeleid" dat door de VV/HV is gepresenteerd op 28 juni 2016,
- gezien het voortgangsverslag van 7 juli 2014 van de VV/HV en het hoofd van het Europees Defensieagentschap over de uitvoering van de conclusies van de Europese Raad van december 2013,
- gezien de mededeling van de Commissie van 24 juli 2013: "Naar een meer competitieve en efficiënte defensie- en veiligheidssector" (COM(2013)0542),
- gezien het verslag van de Commissie van 24 juni 2014: 'Een "New Deal" voor de Europese defensie',
- gezien het verslag van de Commissie van 8 mei 2015 over de tenuitvoerlegging van haar mededeling over defensie,
- gezien de evaluaties van Richtlijn 2009/81/EG van het Europees Parlement en de Raad van 13 juli 2009 betreffende de coördinatie van de procedures voor het plaatsen door aanbestedende diensten van bepaalde opdrachten voor werken, leveringen en diensten op defensie- en veiligheidsgebied, en van Richtlijn 2009/43/EG betreffende de overdracht van defensiegerelateerde producten binnen de EU,
- gezien de gezamenlijke verklaring van de voorzitters van de Europese Raad en de Commissie, en van de secretaris-generaal van de NAVO van 8 juli 2016,
- gezien de gezamenlijke mededeling van 11 december 2013 van de VV/HV en de Commissie: "De alomvattende EU-aanpak van externe conflicten en crisissituaties" (JOIN(2013)0030), en de conclusies van de Raad van 12 mei 2014 die hiermee verband houden,
- gezien de verklaring van de Italiaanse ministers van Defensie en Buitenlandse Zaken van 10 augustus 2016, waarin zij oproepen tot een "Schengenruimte voor defensie",
- gezien de gemeenschappelijke verklaring van de Duitse en Franse minister van Buitenlandse Zaken van 28 juni 2016, "Een sterk Europa in een wankele wereld",
- gezien de mogelijke uittreding van het VK uit de EU,
- gezien de resultaten van Eurobarometer 85.1 van juni 2016,
- gezien artikel 52 van zijn Reglement,

- gezien het verslag van de Commissie buitenlandse zaken en de adviezen van de Begrotingscommissie, de Commissie interne markt en consumentenbescherming en de Commissie constitutionele zaken (A8-0316/2016),
- A. overwegende dat de veiligheidssituatie in en rondom Europa gedurende de afgelopen jaren aanzienlijk is verslechterd, waardoor zich moeilijke en ongeziene uitdagingen voordoen die geen enkel land en geen enkele organisatie alleen kan aangaan; overwegende dat Europa meer dan ooit met de dreiging van terreur te kampen heeft en dat het terrorisme en het aanhoudend geweld in Noord-Afrika en het Midden-Oosten blijven toenemen; overwegende dat solidariteit en veerkracht de EU ertoe nopen één front te vormen en systematisch op te treden, en dit optreden af te stemmen met haar bondgenoten en de derde landen; overwegende dat preventie, het delen van gevoelige informatie op het gebied van veiligheid, het beëindigen van gewapende conflicten, het uitbannen van wijdverbreide inbreuken op de mensenrechten, de verspreiding van democratie en de rechtsstaat en de strijd tegen het terrorisme prioriteiten zijn voor de EU en haar burgers waarvoor de EU zich moet inzetten, zowel binnen als buiten haar grenzen, onder meer door een geniecorps in het leven te roepen met het oog op het aangaan van bepaalde zeer praktische uitdagingen in verband met de gevolgen van de klimaatverandering en natuurrampen in derde landen; overwegende dat Europa sterker en sneller moet optreden bij reële dreigingen;
- B. overwegende dat terrorisme, hybride dreigingen, economische instabiliteit, onzekerheid over de cyber- en energieveiligheid, georganiseerde misdaad en klimaatverandering de voornaamste veiligheidsdreigingen zijn in een wereld die steeds complexer wordt en een steeds sterkere onderlinge afhankelijkheid vertoont, en waarin de EU moet trachten de middelen te vinden om de veiligheid te waarborgen en welvaart en democratie uit te dragen; overwegende dat in de huidige financiële en veiligheidssituatie de Europese strijdkrachten nauwer moeten samenwerken en militairen meer en beter samen moeten trainen en werken; overwegende dat volgens de Eurobarometer 85.1 van juni 2016 ongeveer twee derde van de EU-burgers een grotere inspanning van de EU wil zien op het gebied van veiligheids- en defensiebeleid; overwegende dat de grens tussen interne en externe veiligheid steeds vager wordt; overwegende dat bijzondere aandacht moet worden besteed aan conflictpreventie door de oorzaken van instabiliteit aan te pakken en menselijke veiligheid te waarborgen; overwegende dat de klimaatverandering een enorme dreiging vormt voor de wereldwijde veiligheid, vrede en stabiliteit en zo de dreigingen voor de veiligheid in traditionele zin doet toenemen, onder meer doordat er minder schoon water en voedsel beschikbaar is voor de bevolking van kwetsbare en zich ontwikkelende landen, hetgeen leidt tot economische en sociale spanningen, waardoor mensen zich gedwongen zien te migreren, of leiden tot politieke spanningen en veiligheidsrisico's;
- C. overwegende dat de VV/HV de veiligheid van de Unie als één van de vijf belangrijkste prioriteiten heeft aangeduid in haar 'Mondiale strategie van de Europese Unie voor het buitenlands en veiligheidsbeleid';
- D. overwegende dat de lidstaten op grond van het Verdrag van Lissabon verplicht zijn om de passende vermogens voor civiele en militaire GVDB-missies en -operaties ter beschikking te stellen; overwegende dat de opbouw van een veiligheids- en defensiecapaciteit als vastgelegd in de Verdragen nog verre van optimaal is;

overwegende dat de lidstaten bevoegd zijn tot het opbouwen van een Europese veiligheids- en defensie-unie die moet leiden tot de oprichting van de Europese strijdkrachten; overwegende dat ook de Europese instellingen een belangrijke rol kunnen spelen bij het nemen van politieke initiatieven; overwegende dat de lidstaten tot nu toe een gebrek aan wilskracht hebben getoond bij de opbouw van een Europese veiligheids- en defensie-unie uit vrees dat een dergelijke unie een bedreiging voor hun nationale soevereiniteit zou vormen;

- E. overwegende dat de kosten van een niet-verenigd Europa op het gebied van veiligheid en defensie worden geraamd op 26,4 miljard EUR per jaar¹ door de dubbele uitgaven, overcapaciteit en hindernissen bij defensieaanbestedingen;
- F. overwegende dat artikel 42 van het VEU de geleidelijke bepaling van een gemeenschappelijk defensiebeleid van de Unie omvat als deel van het GVDB, dat zal leiden tot een gemeenschappelijke defensie van de EU zodra de Europese Raad met eenparigheid van stemmen daartoe besluit; overwegende dat artikel 42, lid 2, VEU de lidstaten ook aanbeveelt een daartoe strekkend besluit aan te nemen overeenkomstig hun afzonderlijke grondwettelijke bepalingen;
- G. overwegende dat artikel 42 VEU ook voorziet in de oprichting van defensie-instellingen, alsmede in de bepaling van Europees beleid inzake vermogens en bewapening; overwegende dat dit artikel tevens vereist dat de inspanningen van de EU verenigbaar, aanvullend en wederzijds versterkend zijn met de NAVO; overwegende dat een gemeenschappelijk defensiebeleid voor de Unie het vermogen van Europa moet versterken om veiligheid binnen en buiten haar grenzen te bevorderen en het partnerschap met de NAVO en de trans-Atlantische relaties moet versterken en daarom zal zorgen voor een sterkere NAVO, hetgeen verder zal bijdragen aan een doeltreffender territoriale, regionale en mondiale veiligheid en defensie; overwegende dat de recente gezamenlijke verklaring van de NAVO-top in Warschau in 2016 over het strategische partnerschap tussen de NAVO en de EU de rol van de NAVO en de ondersteuning die de EU kan bieden om gezamenlijke doelstellingen te behalen heeft erkend; overwegende dat een Europese defensie-unie (EDU) moet streven naar een hernieuwd evenwicht van de betrekkingen binnen de NAVO en de handhaving van de vrede, conflictpreventie en de versterking van de internationale veiligheid moet waarborgen overeenkomstig de beginselen van het VN-Handvest;
- H. overwegende dat door procedurele, financiële en politieke hindernissen nog geen gebruik is gemaakt van de EU-gevechtsgroepen die in 2007 hun volledige operationeel vermogen hebben bereikt en die opgericht zijn om militaire taken te vervullen met het oog op humanitaire missies, vredeshandhaving en vredesopbouw, hoewel de behoefte daaraan ontstaat en de mogelijkheid zich voordoet; benadrukt dat dit een gemiste kans is om de rol van de EU als belangrijke speler voor stabiliteit en vrede in de wereld te versterken;
- I. overwegende dat – afgezien van de oprichting van het Europees Defensieagentschap – geen van de andere ontbrekende onderdelen van het gemeenschappelijk veiligheids- en defensiebeleid van de EU tot dusver zijn geconcipieerd, onderwerp van besluitvorming

¹ "The Cost of Non-Europe in Common Security and Defence Policy", Onderzoeksdienst van het Europees Parlement (2013), blz. 78.

zijn geweest, of ten uitvoer zijn gelegd; overwegende dat de organisatie van het Europees Defensieagentschap nog altijd grondig moet worden doorgelicht om zijn volledige potentieel te kunnen ontwikkelen en te kunnen bewijzen dat het een toegevoegde waarde heeft, het GVDB doeltreffender maakt en tot geharmoniseerde nationale defensieplanningsprocessen kan leiden op die gebieden die van belang zijn voor militaire operaties met betrekking tot het GVDB, overeenkomstig de Petersberg-taken zoals beschreven in artikel 43 VEU; moedigt alle lidstaten aan om deel te nemen aan en te investeren in het Europees Defensieagentschap om deze doelstelling te bereiken;

- J. overwegende dat de algehele strategie van de EU voor buitenlands en veiligheidsbeleid vereist dat de EU systematisch aanspoort tot samenwerking op het gebied van defensie die het volledige spectrum van vermogens omvat; dit met het oog op het reageren op externe crises, ondersteuning bij de opbouw van de capaciteit van onze partners, het instaan voor de veiligheid van Europa en de totstandbrenging van een solide Europese defensie-industrie, hetgeen van cruciaal belang is voor de Unie om strategisch en autonoom te kunnen besluiten en actie ondernemen; overwegende dat alle leden van de Raad eerst een akkoord moeten sluiten voordat maatregelen ten uitvoer kunnen worden gelegd;
- K. overwegende dat de Europese Raad van juni 2015, waar onder meer defensie centraal stond, opriep om in te zetten op een ruimere en systematischer samenwerking rond defensie in Europa, met het oog op het creëren van cruciale vermogens, onder meer via EU-middelen wanneer dit geboden is, waarbij wordt opgemerkt dat de militaire vermogens in handen blijven van en uitgevoerd worden door de lidstaten;
- L. overwegende dat Frankrijk zich op 17 november 2015 heeft beroepen op artikel 42, lid 7, VEU, en dienovereenkomstig de hulp en bijstand van andere lidstaten zuiver op bilaterale basis heeft ingeroepen en beheerd;
- M. overwegende dat het EU-witboek inzake veiligheid en defensie het GVDB verder moet versterken en het vermogen van de EU moet uitbreiden om te kunnen zorgen voor veiligheid overeenkomstig het Verdrag van Lissabon, en een nuttige beschouwing kan zijn over een toekomstig en effectiever GVDB; overwegende dat GVDB-missies en operaties overwegend plaatsvinden in regio's als de Hoorn van Afrika en de Sahel – gebieden die ernstig geteisterd worden door de negatieve gevolgen van de klimaatverandering, zoals droogte en bodemdegradatie;
- N. overwegende dat het Nederlandse voorzitterschap van de Raad het idee van een EU-witboek heeft gepromoot; overwegende dat de Visegrad-landen het idee van een sterkere Europese defensie-integratie positief hebben onthaald; overwegende dat Duitsland heeft opgeroepen tot een Europese veiligheids- en defensie-unie in het witboek 2016 over het Duitse veiligheidsbeleid en de toekomst van de Bundeswehr;
- O. overwegende dat de stapsgewijze integratie van defensie onze beste optie is om meer te doen met minder geld en dat het witboek een unieke kans kan zijn om bijkomende stappen voor te stellen;

De Europese defensie-unie

1. herinnert eraan dat Europa politieke wil en vastberadenheid nodig heeft, gesteund door een breed scala aan relevante beleidsinstrumenten waaronder sterke en moderne militaire vermogens, om haar veiligheid op lange termijn te waarborgen; spoort de Europese Raad aan om de leiding te nemen bij de geleidelijke bepaling van een gemeenschappelijk defensiebeleid van de Unie en bijkomende financiële middelen te bieden om de oprichting ervan te waarborgen, zodat deze tot stand komt gedurende de looptijd van het volgende meerjarig politiek en financieel kader van de EU (MFK); herinnert eraan dat de totstandbrenging van het gemeenschappelijk defensiebeleid van de Unie een vorm van ontwikkeling en uitvoering is van het gemeenschappelijk veiligheids- en defensiebeleid in het kader van het Verdrag van Lissabon, dat gebonden is aan internationale wetgeving en daadwerkelijk onontbeerlijk is om de EU in staat te stellen de rechtsstaat, vrede en veiligheid overal ter wereld te bevorderen; is in dit verband ingenomen met alle lopende activiteiten van de lidstaten die zijn gericht op verdere integratie van onze gemeenschappelijke inspanningen op het gebied van defensie, waarbij tevens rekening wordt gehouden met de uiterst belangrijke bijdragen die het witboek over veiligheid en defensie zal leveren;
2. dringt er bij de EU-lidstaten op aan het volledige potentieel van het Verdrag van Lissabon met betrekking tot het GVDB te ontplooien, met name de permanente gestructureerde samenwerking uit artikel 42, lid 6, of het startfonds uit artikel 41, lid 3, VEU; herinnert eraan dat de Petersberg-taken uit artikel 43 VEU bestaan uit een lange lijst met ambitieuze militaire taken, zoals gezamenlijke ontwapeningsacties, humanitaire en reddingsmissies, advies en bijstand op militair gebied, conflictpreventie en vredeshandhaving en missies van strijdkrachten met het oog op crisisbeheersing, daaronder begrepen vreedstichting alsmede stabiliseringsoperaties na afloop van conflicten; herinnert eraan dat hetzelfde artikel vermeldt dat al deze taken kunnen bijdragen aan de strijd tegen het terrorisme, ook door middel van steun aan derde landen om het terrorisme op hun grondgebied te bestrijden; benadrukt dat de huidige staat van het GVDB de EU niet in staat stelt om alle opgesomde taken uit te voeren; is van mening dat het systematisch werken aan methoden die de EU in staat stellen aan de doelstellingen van het Verdrag van Lissabon te voldoen aan de orde moet zijn;
3. is van mening dat een echt sterke Europese defensie-unie garanties en vermogens moet bieden aan de lidstaten die hun eigen vermogens overtreffen;
4. is van mening dat de eerste stap naar een Europese defensie-unie een grondig herzien GVDB is op basis van een sterk gezamenlijk defensiebeginsel, efficiënte financiering en coördinatie met de NAVO; geeft aan dat, als een essentiële stap naar een Europese defensie-unie en rekening houdend met de toenemende integratie van interne en externe veiligheid, het GVDB verder moet gaan dan beheer van externe crises, zodat de gemeenschappelijke veiligheid en defensie gewaarborgd wordt op het gebied van vrijheid, veiligheid en rechtvaardigheid, en de Unie in staat moet stellen op te treden in alle stadia van crises en conflicten aan de hand van het volledige scala aan instrumenten dat zij ter beschikking heeft, tot en met artikel 42, lid 7, VEU;
5. wijst op de behoefte aan de oprichting van een soort raad van ministers van defensie om voortdurend politiek leiderschap te bieden en de vorming van een Europese defensie-

- unie te coördineren; roept de Raad van de Europese Unie op om een eerste stap te nemen en een permanente vergadering op te zetten waarin de ministers van Defensie van de lidstaten samenkomen die zich willen inzetten voor nauwere samenwerking op het gebied van defensie en dat dient als forum voor raadpleging en besluitvorming;
6. verzoekt de voorzitter van de Commissie een permanente werkgroep op te richten onder het motto "defensie doet ertoe", die bestaat uit leden van de Commissie en wordt voorgezeten door de VV/HV, gesteund door een adjunct-HV; vraagt dat het Parlement met permanente vertegenwoordigers lid kan worden van deze groep; steunt een grotere betrokkenheid van de Commissie bij defensie door gericht onderzoek, planning en uitvoering; verzoekt de VV/HV om klimaatverandering een kernthema te maken bij al het extern optreden van de EU, en met name in het GVDB;
 7. is van mening dat de toegenomen risico's en dreigingen in Europa de totstandbrenging van de Europese defensie-unie noodzakelijk maakt, met name gezien de aanhoudende verslechtering van de veiligheidssituatie aan de grenzen van de Europese Unie, in het bijzonder in het oostelijke en zuidelijke nabuurschap; merkt op dat dit ook wordt erkend in de veiligheidsstrategieën van de lidstaten; onderstreept dat deze situatie vooral in de loop van 2014 steeds nijpender is geworden, met het ontstaan en de ontwikkeling van Daesh, dat zichzelf Islamitische Staat noemt, en vervolgens het gebruik van geweld door Rusland;
 8. is van mening dat de Europese defensie-unie gebaseerd moet zijn op een regelmatige beoordeling van bedreigingen van de gemeenschappelijke veiligheid van de lidstaten, maar ook flexibel genoeg moet zijn om te voldoen aan de afzonderlijke veiligheidsuitdagingen en -behoeften van de lidstaten;
 9. is van mening dat de Unie eigen middelen moet uittrekken om intensievere en meer systematische Europese samenwerking tussen haar lidstaten op het gebied van defensie te stimuleren, waaronder permanente gestructureerde samenwerking; is ervan overtuigd dat het aanwenden van EU-fondsen een duidelijk signaal van cohesie en solidariteit zou afgeven, en dat dit de lidstaten in staat zou stellen meer gemeenschappelijke inspanningen te leveren ter verbetering van hun militaire vermogens;
 10. is van mening dat een versterkte Europese samenwerking op het gebied van defensie zou leiden tot meer doeltreffendheid, eenheid en efficiëntie en tevens de EU-activa en EU-vermogens zal verhogen, en mogelijk positieve effecten zal hebben op onderzoek en industrie in verband met defensie; benadrukt dat enkel door een dergelijke nauwere samenwerking die stapsgewijs tot een echte Europese defensie-unie moet leiden, de EU en haar lidstaten de technologische en industriële vermogens kunnen verwerven die nodig zijn om sneller, autonoom en doeltreffend te kunnen optreden en efficiënt op de dreigingen van vandaag te kunnen inspelen;
 11. moedigt alle lidstaten aan elkaar meer bindende toezeggingen te doen binnen het kader van de Unie door permanente gestructureerde samenwerking op te zetten; moedigt de lidstaten aan om binnen het kader van de permanente gestructureerde samenwerking multinationale strijdkrachten te vormen en deze beschikbaar te stellen aan het GVDB; wijst op het belang van en de behoefte aan de betrokkenheid van alle lidstaten bij een permanente en efficiënt gestructureerde samenwerking; is van mening dat de Raad de uitvoering van taken op het gebied van vredeshandhaving, conflictpreventie en

versterking van de internationale veiligheid in de regel moet toevertrouwen aan deze multinationale strijdkrachten; stelt voor dat zowel de politieke besluitvormingsprocessen op EU-niveau als de nationale procedures zo worden vormgegeven dat snel op crises kan worden gereageerd; is ervan overtuigd dat het systeem van EU-gevechtsgroepen een andere naam moet krijgen en gebruikt moet worden, en daartoe op politiek en modulair gebied en met doeltreffende financiering verder ontwikkeld moet worden; moedigt de oprichting van een Europees operationeel hoofdkwartier aan als een voorwaarde voor doeltreffende planning van, bevelvoering over en controle van de gemeenschappelijke operaties; onderstreept dat permanente gestructureerde samenwerking openstaat voor alle lidstaten;

12. roept de lidstaten op om in het bijzonder het recht van militairen te erkennen om beroepsverenigingen of vakbonden op te zetten en er lid van te worden, en deze moeten worden uitgenodigd tot een regelmatige sociale dialoog met de autoriteiten; nodigt de Europese Raad uit om concrete stappen te nemen voor de harmonisatie en normalisatie van de Europese strijdkrachten om de samenwerking tussen de strijdkrachten te vergemakkelijken in het kader van een nieuwe Europese defensie-unie;
13. merkt op dat alle lidstaten het moeilijk hebben om een breed scala aan defensievermogens te onderhouden, meestal door gebrek aan financiering; roept daarom op tot meer coördinatie en duidelijkere keuzes over welke vermogens worden gehouden, zodat lidstaten zich in bepaalde vermogens kunnen specialiseren;
14. moedigt de lidstaten aan om nieuwe methoden te zoeken voor gezamenlijke verwerving, onderhoud en behoud van strijdkrachten en materiaal; stelt voor dat het nuttig kan zijn om eerst het samenbrengen en delen van niet-dodelijk materiaal te bekijken, zoals transportvoertuigen en -vliegtuigen, tankwagens en -vliegtuigen en ander ondersteunend materieel;
15. is van mening dat de interoperabiliteit van essentieel belang is indien de strijdkrachten van de lidstaten beter op elkaar afgestemd en geïntegreerd moeten zijn; benadrukt in het licht daarvan dat de lidstaten de mogelijkheid moeten onderzoeken om gezamenlijke aanbestedingen voor defensiemiddelen te organiseren; merkt op dat de protectionistische en gesloten aard van de defensiemarkten in de EU dit moeilijker maakt;
16. benadrukt dat een herziening en verbreding van het Athenamechanisme noodzakelijk is om ervoor te zorgen dat EU-missies uit collectieve fondsen kunnen worden gefinancierd in plaats van het grootste deel van de kosten aan de deelnemende lidstaten aan te rekenen, wat een mogelijke hindernis zou wegnemen voor de lidstaten om hun strijdkrachten in te zetten;
17. roept het Europees Parlement op om een ten volle ontwikkelde Commissie veiligheid en defensie op te richten om de tenuitvoerlegging van permanente gestructureerde samenwerking op te volgen;
18. is van mening dat een sterke en steeds grotere rol voor het Europees Defensieagentschap onontbeerlijk is voor een efficiënte Europese defensie-unie op het gebied van coördinatie van programma's en projecten aan de hand van vermogens, en voor de vaststelling van een gemeenschappelijk Europees beleid voor vermogens en

bewapening met het oog op een verbeterde efficiëntie, de afschaffing van dubbel werk en terugdringing van de kosten op basis van een lijst met zeer nauwkeurige vermogensvereisten voor GVDB-operaties en geharmoniseerde nationale defensieplannings- en aanbestedingsprocessen met betrekking tot die bepaalde vermogens; is van mening dat dit moet gebeuren aan de hand van een defensieherziening van de strijdkrachten van de lidstaten en een herziening van de voorbije activiteiten en procedures van het Europees Defensieagentschap; roept het Europees Defensieagentschap op om aan te tonen welke tekorten aan vermogens die in de hoofddoelstellingen en het vermogensontwikkelingsplan werden geïdentificeerd in het kader van het Agentschap zijn aangevuld; is ervan overtuigd dat het samenbrengen en delen van initiatieven en projecten uitstekende eerste stappen zijn naar een verbeterde Europese samenwerking;

19. moedigt de Commissie aan om samen te werken met het Europees Defensieagentschap, en de industriële en technologische basis van de defensiesector, die van essentieel belang is voor de Europese strategische autonomie, te versterken; is van mening dat voor het behoud van de sector het essentieel is dat de lidstaten de uitgaven aan defensie opdrijven en dat ervoor wordt gezorgd dat de sector concurrerend blijft op de wereldmarkt; merkt op dat de huidige fragmentering van de markt een zwak punt voor het concurrentievermogen van de Europese defensiesector vormt; is van mening dat op samenwerking gebaseerd onderzoek een dergelijke fragmentering kan helpen verminderen en het concurrentievermogen kan helpen verbeteren;
20. is er sterk van overtuigd dat enkel een gezamenlijke aanpak van vermogensontwikkeling, ook door de consolidatie van functionele clusters zoals het Europees luchttransportcommando, de nodige schaalvoordelen kan genereren om een Europese defensie-unie te onderbouwen; is ook van mening dat de versterking van de EU-vermogens via gezamenlijke aanbestedingen en andere vormen van samenbrengen en delen de broodnodige boost kunnen geven aan de Europese defensiesector, met inbegrip van kmo's, wat tot groei en banen kan leiden; steunt gerichte maatregelen om dergelijke projecten te stimuleren, ook door vrijstelling van belastingen, om de benchmark van het Europees Defensieagentschap van 35 % van de totale uitgaven voor op samenwerking gebaseerde aanbestedingen te bereiken, waartoe is opgeroepen in de mondiale strategie van de EU; is van mening dat de invoering van een Europees defensiesemester, in het kader waarvan de lidstaten elkaars planningscycli en aanbestedingsplannen raadplegen, kan helpen de huidige fragmentering van de defensiemarkt het hoofd te bieden;
21. benadrukt dat cyberveiligheid door haar aard een beleidsgebied is waarvoor samenwerking en integratie van cruciaal belang zijn, niet enkel tussen de EU-lidstaten, de sleutelpartners en de NAVO, maar ook tussen verschillende actoren binnen de maatschappij aangezien dit niet louter een militaire verantwoordelijkheid is; roept op tot duidelijkere richtsnoeren over hoe en in welke context defensieve en offensieve EU-vermogens moeten worden gebruikt; herinnert eraan dat het Parlement meermaals heeft opgeroepen tot een grondige herziening van de EU-verordening voor uitvoer van producten voor tweërlei gebruik om te vermijden dat software en andere systemen die kunnen worden ingezet tegen de digitale infrastructuur in de EU en de mensenrechten kunnen schenden in de verkeerde handen vallen;

22. herinnert aan de recente publicatie van de hoge vertegenwoordiger van de Global Strategy, waarin een samenhangend beeld van de prioritaire acties op het gebied van buitenlands beleid is geschetst en de volgende ontwikkelingen met het oog op het Europese defensiebeleid uiteengezet zijn;
23. herinnert aan de vier collectieve investeringsbenchmarks die in november 2007 door de Raad van ministers van Defensie van het Europees Defensieagentschap zijn aangenomen en is bezorgd over de geringe samenwerking die bleek uit het verslag met defensiegegevens dat in 2013 is bekendgemaakt;
24. roept de VV/HV op om een initiatief te nemen om grote bedrijven en belanghebbenden van de Europese defensiesector samen te brengen om een Europese drone-industrie te ontwikkelen;
25. roept de VV/HV op om een initiatief te nemen om grote bedrijven en belanghebbenden van de Europese defensiesector samen te brengen om strategieën en een platform op te zetten voor de gezamenlijke ontwikkeling van defensie-uitrusting;
26. roept de VV/HV op om de samenwerking tussen nationale strategieën, vermogens en commandocentra betreffende cyberveiligheid en het Europees Defensieagentschap te verbeteren als een onderdeel van permanente gestructureerde samenwerking om bij te dragen aan de bescherming tegen en bestrijding van cyberaanvallen;
27. roept op tot de verdere ontwikkeling van het EU-beleidskader voor cyberdefensie om de vermogens van de lidstaten op het gebied van cyberdefensie, operationele samenwerking en informatiedeling een impuls te geven;
28. neemt kennis van de lopende werkzaamheden met het oog op een voorbereidende actie voor een toekomstig EU-programma voor defensieonderzoek en dringt erop aan deze actie zo spoedig mogelijk en op een effectieve manier van start te laten gaan, overeenkomstig het verzoek van de Europese Raad van 2013 en 2015 en volgend op een proefproject van het Europees Parlement; benadrukt dat de voorbereidende actie voldoende middelen moet krijgen, met name ten minste 90 miljoen euro voor de volgende drie jaar (2017-2020); is van mening dat na de voorbereidende actie een groot, gericht, door de EU gefinancierd onderzoeksprogramma moet worden opgezet als onderdeel van het volgende meerjarige financiële kader dat in 2021 van start gaat; merkt op dat het EU-programma voor defensieonderzoek een totale begroting nodig heeft van ten minste 500 miljoen euro per jaar om geloofwaardig te zijn en een duidelijk verschil te kunnen maken; verzoekt de lidstaten een opzet te maken van toekomstige samenwerkingsprogramma's waarvoor door de EU gefinancierd defensie-onderzoek een uitgangspunt kan vormen, en roept op tot de oprichting van het lanceringsfonds voor acties ter voorbereiding van militaire operaties zoals bepaald door het Verdrag van Lissabon; neemt kennis van de initiatieven van de Commissie betreffende defensie, zoals het actieplan voor Europese defensie, het defensie-industriebeleid en de Europese basis inzake defensie, technologie en industrie;
29. onderstreept dat de lancering van GVDB-missies, zoals EUNAVFOR MED, bijdraagt tot de totstandkoming van een Europese defensie-unie; verzoekt de Unie om op de ingeslagen weg voort te gaan en intensiever gebruik te maken van dit soort operaties;

30. hecht er belang aan de procedures van het Europees Semester toe te passen om belangrijke samenwerkingsvormen in te voeren op het gebied van veiligheid en defensie;
31. benadrukt hoe belangrijk het is e nodige maatregelen te nemen om de totstandkoming van een functionerende, eerlijke, toegankelijke en transparante Europese defensiemarkt te stimuleren die openstaat voor anderen, technologische innovatie in de toekomst bevordert, kmo's ondersteunt en groei en banen stimuleert, zodat de lidstaten in staat worden gesteld hun respectieve begrotingen voor defensie en veiligheid veel efficiënter en effectiever aan te wenden en te maximaliseren; merkt op dat een solide Europese basis inzake defensie, technologie en industrie een eerlijke, functionerende en transparante interne markt, voorzieningszekerheid en een gestructureerde dialoog met de voor defensie relevante sectoren vereist; is bezorgd over de tot dusver trage voortgang in de richting van meer concurrentievermogen, maatregelen ter bestrijding van corruptie en meer transparantie in de defensiesector, en is verontrust over het feit dat er nog steeds geen solide Europees defensie-industriebeleid tot stand is gekomen waarin de regels van de interne markt worden gerespecteerd; is van oordeel dat een geïntegreerde en competitieve Europese wapenmarkt voor defensie in stimulansen en beloningen moet voorzien voor alle lidstaten, en alle kopers gepaste en betaalbare middelen moet verstrekken afgestemd op hun afzonderlijke veiligheidsbehoeften; wijst op de noodzaak om te garanderen dat de richtlijn betreffende overheidsopdrachten op defensiegebied en de richtlijn betreffende overdracht van defensiegerelateerde producten binnen de Gemeenschap correct worden toegepast in de EU; dringt er bij de Commissie en de lidstaten op aan om de volledige tenuitvoerlegging van de twee defensiegerelateerde richtlijnen van het zogeheten "defensiepakket" te waarborgen;
32. verzoekt de Commissie om haar rol op te nemen via het actieplan voor Europese defensie om een sterke industriële basis te ondersteunen die in staat is om te voorzien in de strategische behoeften aan vermogens van Europa en te bepalen waar de EU een toegevoegde waarde kan vormen;
33. is ervan overtuigd dat de EU bij de geleidelijke bepaling van het gemeenschappelijk defensiebeleid van de Unie in samenspraak met de betrokken lidstaten moet voorzien in de mogelijkheid tot deelname aan vermogensprogramma's die zij opzetten, met inbegrip van deelname aan de structuren die zijn ingesteld met het oog op de realisering van deze programma's binnen het kader van de Unie;
34. moedigt de Commissie aan om, in overleg met het Europees Defensieagentschap, op te treden als instantie die de samenwerking op het gebied van defensie faciliteert en mogelijk maakt via de mobilisering van EU-fondsen en -instrumenten gericht op de ontwikkeling van programma's voor defensievermogens door de lidstaten; herinnert eraan dat het actieplan voor Europese defensie een strategisch instrument moet zijn om samenwerking op het gebied van defensie op Europees niveau te bevorderen, met name door een door de EU gefinancierd programma voor defensieonderzoek en door maatregelen die de industriële samenwerking versterken in de volledige waardeketen;
35. is ten eerste ingenomen met het concept van strategische autonomie dat door de VV/HV werd ontwikkeld in de mondiale EU-strategie; is van mening dat dit concept

zowel in onze strategische prioriteiten moet worden toegepast als bij de versterking van onze vermogens en onze industrie;

36. is ingenomen met de gezamenlijke verklaring van de voorzitters van de Europese Raad en de Commissie, en van de secretaris-generaal van de NAVO van 8 juli 2016 waarin wordt benadrukt dat de EU en de NAVO moeten samenwerken op het vlak van veiligheid en defensie; is ervan overtuigd dat de samenwerking tussen de EU en de NAVO gericht moet zijn op samenwerking in het oosten en zuiden, de aanpak van hybride en cyberdreigingen, verbetering van de maritieme veiligheid alsmede harmonisatie en coördinatie van de ontwikkeling van defensievermogens; is van mening dat samenwerking op het gebied van technologische, industriële en militaire vermogens vooruitzicht biedt op meer verenigbaarheid en synergie tussen beide kaders, waardoor meer efficiëntie van middelen wordt gegarandeerd; herinnert eraan dat de tenuitvoerlegging op korte termijn van voornoemde verklaring van essentieel belang is en roept in dit kader de EDEO op om samen met zijn relevante tegenhangers concrete opties te ontwikkelen voor de tenuitvoerlegging tegen december 2016; is van mening dat de lidstaten vermogens moeten ontwikkelen die in het kader van het GVDB kunnen worden ingezet om autonome actie mogelijk te maken in gevallen wanneer de NAVO niet wil optreden of wanneer een EU-actie meer gepast is; is ervan overtuigd dat dit de rol van de NAVO in het veiligheids- en defensiebeleid en in gemeenschappelijke defensie zou versterken; wijst erop dat de samenwerking tussen de EU en de NAVO voor de facilitering van een sterkere en efficiënte defensie-industrie en defensieonderzoek een strategische prioriteit is waarvan de tenuitvoerlegging op korte termijn van cruciaal belang is; is ervan overtuigd dat samenwerking met het oog op preventie, analyse en vroegtijdige opsporing door middel van efficiënte deling van informatie en inlichtingen de capaciteit van de EU zal verhogen om dreigingen, waaronder hybride dreigingen, het hoofd te bieden; blijft ervan overtuigd dat de NAVO de eerste verlener van veiligheid en defensie is in Europa; wijst er met klem op dat overlappingsen tussen de NAVO-instrumenten en die van de Unie moeten worden vermeden; is van mening dat de EU ook op civiele gebieden potentieel heeft om een belangrijk verschil te maken in onstabiele regio's; beweert dat hoewel het de rol van de NAVO is om de hoofdzakelijk Europese leden te beschermen tegen een externe aanval, de EU moet trachten om zichzelf werkelijk te kunnen verdedigen en autonoom te kunnen optreden wanneer nodig, en dus een grotere verantwoordelijkheid neemt door de uitrusting, de opleiding en de organisatie te verbeteren;
37. merkt op dat hoewel de NAVO de basis van collectieve defensie in Europa moet blijven, de politieke prioriteiten van de NAVO en de EU niet altijd overeen hoeven te stemmen, zeker rekening houdend met het feit dat de aandacht van de VS op Azië is gericht; merkt ook op dat de EU een unieke set aan veiligheidsgerelateerde instrumenten heeft waar de NAVO niet over beschikt en omgekeerd; is van oordeel dat de EU een grotere verantwoordelijkheid in veiligheidscrises moet opnemen in haar nabuurschap en zo moet bijdragen aan de taken van de NAVO, met name in het kader van hybride oorlogvoering en maritieme veiligheid; gelooft dat op lange termijn een hervorming van de Berlijn Plus-regeling noodzakelijk kan blijken, ook om de NAVO in staat te stellen van de vermogens en instrumenten van de EU gebruik te maken; benadrukt dat de ambities van de EU wat de strategische autonomie en de vorming van een Europese defensie-unie betreft volledig in synergie met de NAVO ten uitvoer

moeten worden gelegd en moeten leiden tot een meer doeltreffende samenwerking, een billijke lastenverdeling en een productieve werkverdeling tussen de NAVO en de EU;

38. is ervan overtuigd dat de samenwerking tussen de EU en de NAVO erop gericht moet zijn samen het oosten en zuiden weerbaar te maken, alsmede op defensie-investeringen; is van mening dat samenwerking op het gebied van vermogens vooruitzicht biedt op meer verenigbaarheid en synergie tussen beide kaders, is ervan overtuigd dat dit de rol van de NAVO in het veiligheids- en defensiebeleid en in gemeenschappelijke defensie zou versterken;
39. is sterk verontrust over meldingen dat administratieve procedures de verzameling van strijdkrachten voor GVDB-missies en grensoverschrijdende bewegingen van snellereactietroepen binnen de EU onnodig vertragen; verzoekt de lidstaten een voor de hele EU geldend systeem op te zetten voor de coördinatie van snelle bewegingen van troepen, defensiematerieel en bevoorrading voor doeleinden in het kader van het GVDB, wanneer de solidariteitsclausule wordt ingeroepen en wanneer de verplichting bestaat tot het bieden van hulp en bijstand met alle middelen waarover de lidstaten beschikken, overeenkomstig artikel 51 van het VN-Handvest;
40. roept op tot de invoering van praktische regelingen en richtsnoeren voor de toekomstige tenuitvoerlegging van artikel 42, lid 7, VEU; verzoekt de lidstaten de nodige maatregelen te treffen met het oog op de tenuitvoerlegging van artikel 42, lid 7, VEU, zodat de afzonderlijke lidstaten in staat zijn om de hulp en bijstand van andere lidstaten effectief te beheren, of deze in het kader van de Unie effectief te laten beheren; verzoekt de lidstaten ernaar te streven 2 % van hun bbp te besteden aan defensie, en 20 % van hun voor defensie bestemde middelen te besteden aan uitrusting die door het Europees Defensieagentschap als noodzakelijk is aangemerkt, met inbegrip van daarmee verband houdend onderzoek en ontwikkeling, waarmee zou worden voldaan aan de vier collectieve investeringsbenchmarks van het Europees Defensieagentschap;
41. is van mening dat de uitdagingen in de vorm van financiële druk op de nationale begrotingen tegelijkertijd kansen bieden voor vooruitgang omdat er een duidelijke noodzaak ontstaat tot nauwere samenwerking tussen de lidstaten op het gebied van defensie; is verheugd over de beslissing van bepaalde lidstaten om de trend om in defensie-uitgaven te snoeien een halt toe te roepen of om te keren;
42. is van mening dat het Europees Parlement een belangrijke rol moet vervullen in de toekomstige Europese defensie-unie en meent daarom dat de Subcommissie veiligheid en defensie een volwaardige parlementaire commissie moet worden;
43. roept de VV/HV op een aanzet te geven tot een EU-witboek over veiligheid en defensie dat zich baseert op de door de Europese Raad goedgekeurde mondiale EU-strategie; verzoekt de Raad onmiddellijk de taak tot opstelling van dit document toe te wijzen; betreurt het voorstel van de VV/HV aan de EU-ministers van Defensie om enkel een tenuitvoerleggingsplan over veiligheid en defensie uit te werken, in plaats van een volledig witboek op te stellen; is van mening dat een dergelijk tenuitvoerleggingsplan een voorbereiding moet zijn voor het regelmatige proces voor een witboek over veiligheid en defensie dat een nuttige basis moet vormen voor het kwantificeren van mogelijke bijdragen van de Unie voor elke zittingsperiode, op een specifieke en realistische wijze;

44. is sterk de mening toegedaan dat het EU-witboek over veiligheid en defensie moet voortkomen uit coherente intergouvernementele en interparlementaire processen en bijdragen van de verschillende instellingen van de EU, versterkt door onze partners en bondgenoten, met inbegrip van de NAVO, en uit omvattende interinstitutionele ondersteuning; roept de VV/HV op om haar initiële tijdschema te herzien om een doelgerichte raadpleging van de lidstaten en parlementen op te zetten;
45. is van mening dat het witboek gebaseerd moet zijn op de mondiale EU-strategie en de volgende onderwerpen moet bevatten: de veiligheids- en defensiestrategie van de EU, de vermogens die noodzakelijk worden geacht voor het inzetten van deze strategie, en de maatregelen en programma's op zowel EU-niveau als het niveau van de lidstaten die erop gericht zijn deze vermogens te realiseren en die gebaseerd moeten zijn op gezamenlijk Europees beleid voor vermogens en bewapening, waarbij er rekening mee wordt gehouden dat defensie en veiligheid een nationale bevoegdheid blijven;
46. is van mening dat het witboek de vorm moet krijgen van een bindende interinstitutionele overeenkomst waarin alle initiatieven, investeringen, maatregelen en programma's van de Unie voor het hele meerjarige politieke en financiële kader in de EU worden vastgesteld; is ervan overtuigd dat de lidstaten, de partners en de bondgenoten bij de planning van hun eigen veiligheid en defensie rekening moeten houden met deze interinstitutionele overeenkomst, zodat hun plannen wederzijds consistent en complementair zijn;

Initiatieven nemen

47. is van mening dat de volgende initiatieven onmiddellijk moeten worden genomen:
 - de voorbereidende actie voor GVDB-onderzoek die start in 2017 en loopt tot 2019;
 - een daarop volgend ambitieuzer en strategischer defensieonderzoeksprogramma dat de tijd tot het volgende meerjarig financieel kader overbrugt indien de nodige bijkomende financiële middelen door de lidstaten of door middel van cofinanciering door de lidstaten uit hoofde van artikel 185 VWEU worden verstrekt;
 - een Europees semester voor defensie waarbij de vorderingen in de begrotingsinspanningen van de lidstaten op het gebied van defensie worden beoordeeld;
 - een strategie die de stappen beschrijft die moeten worden genomen om de Europese defensie-unie op te richten en ten uitvoer te leggen;
 - de instelling van een permanente Raad van ministers van Defensie overwegen;
 - steun voor het initiatief van de NAVO in het kader waarvan multinationale bataljons in de lidstaten worden geplaatst wanneer en waar zulks nodig is, en met name voor de noodzakelijke ontwikkeling van infrastructuur (met inbegrip van huisvesting);
 - ontwikkeling van een regelmatig witboekproces dat voor het eerst zal worden toegepast in het kader van de planning van het volgende meerjarig financieel kader;

- een conferentie met belanghebbenden over de ontwikkeling van een Europees beleid voor bewapening en vermogen, en harmonisatie van de het respectieve nationale beleid op basis van een Europese defensieherziening;
- de oplossing van de juridische problemen die de gezamenlijke communicatie over de versterking van de vermogens ter bevordering van de veiligheid en ontwikkeling in derde landen verhinderen;
- hervorming van het concept van de Europese gevechtsgroepen met het oog op de oprichting van permanente eenheden, die losstaan van een leidende natie en onderworpen zijn aan systematische gezamenlijke training;
- in het leven roepen van het militaire startfonds zoals voorzien in artikel 41, lid 3, VEU dat zou bijdragen aan de veel snellere lancering van de militaire GVDB-operaties;
- een actieplan om het Athenamechanisme te versterken en te verbreden om meer communautaire middelen te kunnen inzetten voor EU-missies;
- hervorming van het Athenamechanisme met het oog op de vergroting van het potentieel ervan voor kostendeling en gemeenschappelijke financiering, in het bijzonder wat betreft de inzet van EU-gevechtsgroepen of van andere snellereactietroepen, en de capaciteitsopbouw van militaire actoren in partnerlanden (training, begeleiding, advies, levering van uitrusting, verbetering van de infrastructuur en andere diensten);
- een reflectieproces over buitenlandse directe investeringen in sectoren die kritiek zijn voor defensie en veiligheid, en over dienstverleners, met het oog op de ontwikkeling van wetgeving op EU-niveau;
- een reflectieproces over normalisering voor tweërlei gebruik met het oog op de ontwikkeling van wetgeving op EU-niveau;
- een reflectie over de oprichting van een permanent hoofdkwartier voor de bevelvoering en controle voor militaire GVDB-operaties;
- een voor de hele EU geldend systeem voor de coördinatie van snelle bewegingen van troepen, defensiematerieel en bevoorrading;
- de eerste onderdelen van het actieplan voor Europese defensie op basis van het EU-witboek over veiligheid en defensie;
- de eerste EU-NAVO-projecten over het bieden van weerstand aan en het voorkomen van hybride dreigingen en over het opbouwen van weerbaarheid, over samenwerking betreffende strategische communicatie en reactie, over operationele samenwerking, ook ter zee en over migratie, over coördinatie op het gebied van cyberveiligheid en -defensie, over defensievermogens, over versterking van de technologische, onderzoeks- en industriële basis van de defensiesector, over oefeningen en over de opbouw van de defensie- en veiligheids capaciteit van onze partners in het oosten en het zuiden;

- maatregelen om de samenwerking en het vertrouwen tussen actoren op het gebied van cyberveiligheid en defensie te vergroten;
48. stelt voor dat op zeer korte termijn werk wordt gemaakt van de Europese defensie-unie via een systeem van gedifferentieerde integratie, en in twee etappes:
- (a) activering van de permanente gestructureerde samenwerking, die reeds door dit Parlement is goedgekeurd, in het kader van het programma "Een nieuw begin" van de voorzitter van de Commissie;
 - (b) inwerkingstelling van het actieplan van de algehele EU-strategie voor buitenlands en veiligheidsbeleid van de VV/HV;
49. verzoekt zijn Voorzitter deze resolutie te doen toekomen aan de Europese Raad, de Europese Commissie, de vicevoorzitter van de Commissie/hoge vertegenwoordiger van de Unie voor buitenlandse zaken en veiligheidsbeleid, de secretaris-generaal van de Verenigde Naties, de secretaris-generaal van de Noord-Atlantische Verdragsorganisatie, de EU-agentschappen op het gebied van ruimte, veiligheid en defensie en de nationale parlementen.

MINDERHEIDSSTANDPUNT

over de Europese defensie-unie (2016/2052 (INI))

Commissie buitenlandse zaken, rapporteur: Urmas Paet

Minderheidsstandpunt, ingediend door Sabine Lösing en Takis Hadjigeorgiou, GUE/NGL-Fractie

In het verslag wordt aangedrongen op een militaire unie met sterke militaire vermogens. Er wordt opgeroepen tot activering van de permanente gestructureerde samenwerking, hetgeen het consensusbeginsel binnen het GVDB verzwakt en in het nadeel is van de kleinere lidstaten. In het verslag wordt de oprichting van een Europees operationeel hoofdkwartier aangemoedigd, en wordt getracht defensie-industrieën en het militair-industrieel complex ingang te doen vinden. Van de lidstaten wordt verlangd dat zij streven naar de doelstelling van 2 % van het bbp voor defensie-uitgaven;

Wij tekenen bezwaar aan tegen het verslag, omdat in het verslag:

- verzocht wordt om ten minste 90 miljoen EUR voor de voorbereidende actie voor Europees defensieonderzoek en om een volledig door de EU gefinancierd onderzoeksprogramma van 500 miljoen EUR per jaar, met aanvang in 2021;
- opgeroepen wordt tot de oprichting van het lanceringsfonds voor acties ter voorbereiding van militaire operaties en intensievere samenwerking tussen de NAVO en de EU;
- aangedrongen wordt op een EU-witboek inzake defensie en een sterke rol voor het Europees Defensieagentschap;

Wij eisen:

- een strikte uitlegging van artikel 41, lid 2, VEU, op grond waarvan het verboden is de EU-begroting aan te wenden voor operaties die gevolgen hebben op militair of defensiegebied;
- radicale (CBRN-) ontwapening op EU- en wereldniveau en de overdracht van middelen van militaire begrotingen naar begrotingen voor sociale zaken en ontwikkeling;
- geen militaire financiering uit de EU-begroting

13.10.2016

ADVIES VAN DE BEGROTINGSCOMMISSIE

aan de Commissie buitenlandse zaken

inzake de Europese defensie-unie
(2016/2052(INI))

Rapporteur voor advies: Esteban González Pons

SUGGESTIES

De Begrotingscommissie verzoekt de ten principale bevoegde Commissie buitenlandse zaken onderstaande suggesties in haar ontwerpresolutie op te nemen:

1. stelt vast dat de Europese landen jaarlijks weliswaar ongeveer 200 miljard EUR aan militaire uitgaven doen, maar dit niet volstaat om een verslechtering van hun veiligheidssituatie te voorkomen of om in de wereld een rol van betekenis te spelen, en dit als gevolg van versnippering van het defensiebeleid, dat tot inefficiëntie leidt en de projectie van hun troepen bemoeilijkt; is van mening dat een beter geïntegreerd kader voor defensie tot significante besparingen, meer capaciteit en een grotere doeltreffendheid van de investeringen zou kunnen leiden; herinnert eraan dat volgens de "kosten van geen Europa"-ramingen jaarlijks tussen 26 miljard EUR (in de minst optimistische scenario's) en 130 miljard EUR zou kunnen worden bespaard; roept ertoe op duurzame bronnen van financiering van nieuwe initiatieven op het gebied van het gemeenschappelijke veiligheids- en defensiebeleid in kaart te brengen, en onderstreept dat ook langetermijnfinanciering voor gemeenschappelijk defensie-onderzoek prioritaire aandacht verdient;
2. beklemtoont dat, nu de publieke steun voor de EU in een aantal lidstaten niet meer zo vanzelfsprekend is, defensie en veiligheid gebieden zijn waarvan de individuele en collectieve voordelen van méér Europa eenvoudig kunnen worden aangetoond, met name gezien de voor de hand liggende uitdagingen voor het aanzien van de EU als strategische speler na Brexit;
3. is van oordeel dat gemeenschappelijke financiering een belangrijke rol kan vervullen bij het bevorderen van het gebruik van mechanismen waarvan het potentieel nu veelal nog niet wordt benut, zoals permanente gestructureerde samenwerking en EU-gevechtsgroepen; dringt dan ook aan op uitbreiding van het Athenamechanisme, en roept ertoe op na te denken over alternatieve wijzen van financiering van militaire uitgaven, teneinde het beginsel dat zegt dat "de kosten worden gedragen waar ze worden gemaakt"

aan te passen; beklemtoont in dit verband dat op de EU-begroting middelen gevonden zouden moeten kunnen worden voor het financieren van de administratieve kosten van de oprichting en werking van strategische structuren, zoals gemeenschappelijke operationele hoofdkwartieren, evenals voor het voorbereiden, organiseren en uitvoeren van onderzoeks-, technologische en ontwikkelingsactiviteiten op het gebied van defensie;

4. dringt ook aan op meer ambitieuze civiele missies die beter in de beleidscyclus en in het arsenaal aan beschikbare instrumenten zijn geïntegreerd; herinnert eraan dat civiele missies moeten aansluiten bij de algemene doelstellingen van het externe beleid van de EU en, net zoals militaire missies, de EU-waarden moeten bevorderen, zoals vrede, veiligheid, duurzame ontwikkeling, solidariteit en wederzijds respect tussen mensen, de uitbanning van armoede en de bescherming van de mensenrechten, in overeenstemming met het internationaal recht, met inbegrip van het Handvest van de Verenigde Naties;
5. herinnert eraan dat, zoals opgemerkt in zijn resolutie over de voorbereiding van de post-electorale herziening van het MFK 2014-2020: bijdrage van het Parlement in afwachting van het Commissievoorstel, van 6 juli 2016, "nieuwe beleidsinitiatieven niet mogen worden gefinancierd ten koste van de bestaande programma's en beleidsmaatregelen van de EU";
6. dringt er bij de Commissie op aan ambitieus te zijn in haar komende Europese defensieactieplan, dat een strategisch instrument moet zijn om de samenwerking op het gebied van defensie op Europees niveau te bevorderen met het oog op de ontwikkeling van programma's voor militaire capaciteiten door de lidstaten;
7. vraagt de lidstaten met klem actiever in samenwerkingsprojecten te participeren, bijv. in onderzoeksprogramma's of projecten voor het poolen of delen van materieel; steunt in dit verband het voorstel voor een voorbereidende actie op het vlak van defensieonderzoek, dat de weg vrij moet maken voor een specifiek programma;
8. acht de tijd rijp voor het aanboren van het budget van het Europees defensie-agentschap, en vindt dat meer moet worden gedaan om de kloof bij de investeringen in militaire capaciteit te dichten, waaronder middels Europese innovatieve financiering; steunt tot slot het voorstel voor een Europees semester inzake defensie, waarbij de lidstaten hun investerings- en uitgavenplanning voor defensie via een open proces, met de participatie van het Europees parlement en de nationale parlementen, op elkaar zouden afstemmen.

**UITSLAG VAN DE EINDSTEMMING
IN DE MEDEADVISERENDE COMMISSIE**

Datum goedkeuring	11.10.2016
Uitslag eindstemming	+: 26 -: 9 0: 1
Bij de eindstemming aanwezige leden	Nedzhmi Ali, Jonathan Arnott, Jean Arthuis, Richard Ashworth, Reimer Böge, Lefteris Christoforou, Jean-Paul Denanot, Gérard Deprez, José Manuel Fernandes, Eider Gardiazabal Rubial, Jens Geier, Esteban González Pons, Ingeborg Gräßle, Iris Hoffmann, Monika Hohlmeier, Bernd Kölmel, Zbigniew Kuźmiuk, Vladimír Maňka, Ernest Maragall, Siegfried Mureşan, Victor Negrescu, Jan Olbrycht, Urmas Paet, Paul Rübig, Petri Sarvamaa, Patricija Šulin, Eleftherios Synadinos, Indrek Tarand, Isabelle Thomas, Inese Vaidere, Daniele Viotti, Auke Zijlstra
Bij de eindstemming aanwezige vaste plaatsvervangers	Derek Vaughan
Bij de eindstemming aanwezige plaatsvervangers (art. 200, lid 2)	Daniela Aiuto, Edouard Ferrand, Afzal Khan

12.10.2016

ADVIES VAN DE COMMISSIE INTERNE MARKT EN CONSUMENTENBESCHERMING

aan de Commissie buitenlandse zaken

inzake de Europese defensie-unie
(2016/2052(INI))

Rapporteur voor advies: Lara Comi

SUGGESTIES

De Commissie interne markt en consumentenbescherming verzoekt de ten principale bevoegde Commissie buitenlandse zaken onderstaande suggesties in haar ontwerpresolutie op te nemen:

1. onderstreept dat een goedwerkende interne markt op positieve wijze kan bijdragen aan de doelstellingen van het gemeenschappelijk veiligheids- en defensiebeleid (GVDB) en betreurt dat er weinig vorderingen zijn gemaakt in die richting, ondanks de aanneming van de richtlijnen van het defensiepakket in 2009;
2. erkent dat het huidige geopolitieke klimaat en de situatie in Europa vereisen dat de Unie grotere verantwoordelijkheden op zich neemt op het gebied van zowel externe als interne veiligheid, in het bijzonder om de veiligheid van burgers in Europa in het kader van het gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid te waarborgen en om de buitengrenzen te beschermen, en om de gemeenschappelijke dimensie van defensie en veiligheid een nieuwe impuls te geven, met de ambitieuze doelstelling om stappen te zetten in de richting van een Europese defensie-unie en veel sterker geïntegreerde defensie-initiatieven; is ingenomen met de conclusies van de Europese Raad van juni 2015, waarin wordt gepleit voor verdere ontwikkeling van zowel civiele als militaire capaciteiten en de versterking van de Europese defensie-industrie;
3. erkent dat de bestaande internemarktinstrumenten oplossingen bieden voor doeltreffende samenwerking tussen de lidstaten en voor de benutting van schaalvoordelen, door werk te maken van meer strategische coherentie en de Europese industriële en technologische defensiebasis (EDTIB) te versterken, om overlapping te voorkomen en de uitgaven efficiënter te maken in tijden van budgettaire beperkingen en met het oog op het dreigende risico dat de EU-defensiesector aan kritieke deskundigheid en innovatie, technologische soevereiniteit, autonomie en concurrentiekracht verliest; onderstreept in dit verband de noodzaak van geavanceerde planning en samenwerking bij de aanbesteding en

modernisering van defensiemateriaal door de lidstaten en wijst ook op het potentieel van technologieën voor tweërlei gebruik om dat doel te ondersteunen;

4. stelt vast dat er in de toekomst een tekort aan vaardigheden zal ontstaan vanwege de vergrijzende beroepsbevolking in de defensiesector; is daarom ingenomen met het voornemen van de Commissie om steun te verlenen aan industriële en commerciële initiatieven om jonge beroepsbeoefenaars en leerlingen aan te moedigen om voor deze sector te kiezen, alsook met de maatregelen om bredere EU-projecten – zoals de agenda voor nieuwe vaardigheden, COSME en de blauwdruk voor sectorale samenwerking op het gebied van vaardigheden – te benutten om dit tekort aan te pakken;
5. uit zijn bezorgdheid over de aanhoudende daling van kredieten voor defensiegerelateerd onderzoek in de lidstaten; wijst op de cruciale noodzaak van een levensvatbare Europese technologische en industriële defensiebasis en een goedwerkende interne markt; benadrukt dat een daadwerkelijke interne markt voor defensie defensiebedrijven in staat moet stellen om vrijelijk te opereren en gelijke mededingingsvoorwaarden te genieten in de gehele EU, en dat dit tot een sterke, innovatieve en wereldwijd concurrerende EDTIB zal leiden, die van essentieel belang is voor de strategische autonomie van Europa en voor een geloofwaardig GVDB; merkt voorts op dat een toekomstig EU-onderzoeksfonds voor defensie binnen het volgende meerjarig financieel kader een gelegenheid zal bieden om de Europese militaire en industriële samenwerking te stimuleren dankzij de toegevoegde waarde die door de ondersteuning van innovatief onderzoek en technologie wordt gecreëerd; waarschuwt echter voor een overlapping van de inspanningen van lidstaten of internationale organen;
6. vestigt de aandacht op de aanhoudende versnippering van de defensiemarkt en op het feit dat de meeste opdrachten nog steeds op nationaal niveau worden gegund; verzoekt het Europees Defensieagentschap en de Raad op zoek te gaan naar oplossingen die de verschillen tussen de nationale defensiesectoren kunnen helpen verkleinen, en spoort de Commissie aan om haar inspanningen op te voeren om een gelijk speelveld te creëren op de Europese defensiemarkten en om protectionistische praktijken van de lidstaten bij defensieaanbestedingen tegen te gaan; is in dit verband van mening dat het gebruik van uitzonderingen in de zin van Richtlijn 2009/81/EG terdege moet worden gemotiveerd;
7. pleit voor meer transparantie en herhaalt met name dat de toegang van kleine en middelgrote ondernemingen (kmo's) tot de toeleveringsketens in de defensiesector moet worden verbeterd, waarbij moet worden erkend dat kmo's een cruciale rol spelen bij de verwezenlijking van een welvarende Europese industriële defensiebasis; is daarom van mening dat, naast de universele en alomvattende tenuitvoerlegging van Richtlijn 2009/81/EG, werk moet worden gemaakt van meer transparantie in de toeleveringsketens, de opdrachten en de aankondiging van aanbestedingsmogelijkheden; onderstreept dat het van groot belang is dat de lidstaten zorgen voor de beschikbaarheid van kwaliteitsvolle, duidelijke informatie, die bedrijven in staat zou stellen om de kansen in de defensiesector te identificeren en weloverwogen besluiten te nemen;
8. wijst erop dat er schaalvoordelen moeten worden gecreëerd en er een Europese interne markt voor overheidsopdrachten op defensiegebied tot stand moet worden gebracht; spoort de lidstaten ertoe aan hun inspanningen te verhogen om alle mogelijkheden die worden geboden door Richtlijn 2009/81/EG over aanbestedingen op defensie- en

veiligheidsgebied en Richtlijn 2009/43/EG over de overdracht van defensiegerelateerde producten volledig te benutten, en om deze richtlijnen te handhaven; onderstreept het belang van grensoverschrijdende markttoegang voor kmo's, en merkt op dat de lidstaten weinig gebruik hebben gemaakt van de beschikbare instrumenten, zoals de centrale inkoop van goederen via het Europees Defensieagentschap, waardoor EU-instrumenten en -middelen zouden moeten worden opengesteld voor kmo's, teneinde hun toegang tot de toeleverings- en aanbestedingsketens en hun betrokkenheid bij het onderzoek te bevorderen; erkent in het bijzonder dat de Commissie momenteel de laatste hand legt aan de evaluatie van Richtlijn 2009/81/EG en Richtlijn 2009/43/EG en wacht op aanbevelingen om de tenuitvoerlegging van de richtlijnen op nationaal niveau te verbeteren, ook met het oog op een betere benutting ervan door de industrie en kmo's en een optimalisering van de maatregelen om aan de werkelijke behoeften van de defensiemarkt te voldoen; spoort de Commissie eveneens aan om op verzoek van de lidstaten meer richtsnoeren uit te werken en bijstand te verlenen voor de tenuitvoerlegging en interpretatie van deze richtlijnen;

9. herinnert eraan dat het voor een doeltreffende Europese markt voor defensiemateriaal van essentieel belang is om grensoverschrijdende markttoegang te stimuleren en toeleveringsketens open te stellen; benadrukt dat de mededinging niet mag worden beperkt tot het niveau van hoofdaannemers, en dat onderaannemers, in het bijzonder kmo's, van de openstelling van nationale defensiemarkten zouden moeten profiteren;
10. merkt op dat nieuwe bedrijven, ook kmo's, vaak moeilijkheden ondervinden bij het betreden van de markt, in het bijzonder vanwege de hoge investeringskosten voor onderzoek en innovatie, die moeilijk te dragen zijn; onderstreept de noodzaak van financiering voor onderzoek en innovatie in de defensiesector om de goede werking van de markt te waarborgen voor alle marktdeelnemers; spoort de Commissie ertoe aan het onderzoek in de defensiesector te consolideren door financiering te verstrekken om de defensie-industrie en -technologie te verbeteren;
11. erkent het succes van de bij de intentieverklaring ingestelde kaderovereenkomst, als optimale werkwijze om de doelstellingen voor de defensie-industrie te ondersteunen, en spoort de Commissie aan om nota te nemen van deze beginselen en doelstellingen, in het bijzonder op het gebied van voorzieningszekerheid en behandeling van technische informatie;
12. brengt in herinnering dat het nieuwe GVDB de mogelijkheid biedt voor flexibiliteit en nauwere samenwerking tussen de lidstaten binnen een kader voor 'permanente gestructureerde samenwerking' die openstaat voor alle lidstaten en verschillende vormen zou kunnen aannemen, zoals gezamenlijk onderzoek en gezamenlijke ontwikkeling en aanbesteding, waardoor de gezamenlijke aankoop van defensiemateriaal zou worden gestimuleerd; pleit voor de opzet van een structuur voor de uitwisseling van informatie over terrorisme en cyberveiligheid, waarbij overlapping moet worden voorkomen;
13. benadrukt dat het stimuleren van technologische ontwikkeling in Europa van essentieel belang is voor de defensiesector en om de samenwerking tussen de lidstaten te verbeteren, en bijdraagt aan een meer geïntegreerde interne markt via de ontwikkeling van gezamenlijke samenwerkingsprogramma's, in het kader waarvan het Gemeenschappelijk Centrum voor onderzoek inspanningen op het vlak van technologie voor tweërlei gebruik

uit de hele EU zou kunnen bundelen, bijvoorbeeld op het gebied van robotica en in het bijzonder gezien de aanzienlijke capaciteitstekorten op het gebied van drones en satellietobservatie; dringt er bij de Commissie in het bijzonder op aan om meer duidelijkheid en richting te geven zodat kmo's een eenvoudigere en betere toegang verkrijgen tot de Europese structuur- en investeringsfondsen (ESIF) op het terrein van technologieën voor tweërlei gebruik;

14. herinnert eraan dat er ook initiatieven met het oog op een betere samenwerking op het gebied van standaardisering en certificering nodig zijn om de samenwerking tussen de lidstaten verder te ontwikkelen en de Europese markt voor defensiemateriaal te verbeteren; is van oordeel dat er waar mogelijk werk moet worden gemaakt van certificering en gemeenschappelijke Europese normen in de defensiesector, teneinde het concurrentievermogen te vergroten, de toegang tot defensieaanbestedingen te vergemakkelijken voor alle marktdeelnemers en vergelijkbare hoge normen te verzekeren, en neemt in dit verband nota van de stappen die het EDA en de Commissie hebben ondernomen om de wederzijdse erkenning van defensienormen en -voorschriften in de sector te verbeteren; benadrukt eveneens hoe belangrijk het is dit te doen in samenwerking met internationale bondgenoten en partners, zoals de NAVO;
15. dringt er bij de Commissie op aan om de nodige ambitie aan de dag te leggen in haar toekomstige Europese Actieplan voor defensie (EDAP), waarin de unieke toegevoegde waarde van de EU in de defensiesector als strategisch hulpmiddel moet worden onderstreept; beklemtoont met dat doel voor ogen dat het van fundamenteel belang is dat het EDAP elementen bevat die kunnen helpen om de industriële samenwerking te stimuleren teneinde programma's inzake defensiecapaciteiten op te zetten; wijst er in het bijzonder op dat de financiering van kritieke defensietechnologie door een toekomstig, door de EU gefinancierd onderzoeksprogramma voor defensie binnen het volgende meerjarig financieel kader, dat een sterke Europese industriële basis moet ondersteunen, het mogelijk zal maken om kritieke technologie die van essentieel belang is voor de beslissings- en handelingsautonomie van Europa in de EU te houden, grensoverschrijdende samenwerking op alle niveaus van de toeleveringsketen – van hoofdaannemers tot kmo's – te waarborgen en verschillende lidstaten, het bedrijfsleven en de academische wereld te verenigen;
16. benadrukt hoe belangrijk het is de synergieën tussen veiligheid en defensie te intensiveren, evenals de synergieën met ander EU-beleid, en voort te bouwen op geïntegreerde capaciteiten om een gemeenschappelijke aanpak te ontwikkelen op het gebied van bijvoorbeeld hybride dreigingen, terrorisme, beveiliging van de buitengrenzen, mensenhandel uit derde landen, gezamenlijke inlichtingen, cyberveiligheid en douanecontrole; roept de lidstaten en de EU-instellingen ertoe op om de tekortkomingen van de bestaande instrumenten op het gebied van terrorismebestrijding te bestuderen en te verhelpen; merkt op dat het uitwisselen van ideeën over deze thema's met de NAVO zowel de Europese als de trans-Atlantische veiligheid ten goede komt;
17. merkt ten aanzien van de cyberveiligheid op dat beveiliging tegen cyberaanvallen van essentieel belang is, maar een open, vrije en beveiligde cyberspace niet in de weg mag staan; onderstreept dat de technologische capaciteiten moeten worden uitgebreid om de Europese cyberspace weerbaarder te maken, in het bijzonder wat kritieke infrastructuur

betreft; beschouwt Richtlijn (EU) 2016/1148 inzake de beveiliging van netwerk- en informatiesystemen als een belangrijke stap om die doelstelling te verwezenlijken;

18. merkt op dat verschillen tussen nationale bedrijfstakken en uiteenlopende operationele capaciteiten een belemmering vormen voor de integratie van de defensiesector en bijdragen tot marktversnippering, en is van oordeel dat een Europese defensie-unie, met inbegrip van bijvoorbeeld gemeenschappelijke strategieën op het gebied van terrorismebestrijding en de uitwisseling van informatie die met het oog op de veiligheid van belang is, uiteindelijk kan leiden tot meer gemeenschappelijke projecten voor zowel de civiele als de militaire capaciteit voor het beheer van crises, nauwere Europese samenwerking en de openstelling van markten;
19. moedigt de Commissie, en in het bijzonder de hoge vertegenwoordiger en de commissaris voor de interne markt, aan om een samenhangende en gecoördineerde aanpak op het gebied van defensie voor te stellen waarin onder meer beleidsdoelstellingen zijn opgenomen om deze strategie te bevorderen;
20. wijst op de recente publicatie door de hoge vertegenwoordiger van de Global Strategy, waarin een samenhangend beeld van de prioritaire acties op het gebied van buitenlands beleid wordt geschetst en de aankomende ontwikkelingen met het oog op het Europese defensiebeleid uiteengezet zijn.

**UITSLAG VAN DE EINDSTEMMING
IN DE MEDEADVISERENDE COMMISSIE**

Datum goedkeuring	11.10.2016
Uitslag eindstemming	+: 29 -: 7 0: 1
Bij de eindstemming aanwezige leden	Catherine Bearder, Dita Charanzová, Carlos Coelho, Lara Comi, Anna Maria Corazza Bildt, Daniel Dalton, Nicola Danti, Dennis de Jong, Vicky Ford, Ildikó Gáll-Pelcz, Evelyne Gebhardt, Maria Grapini, Sergio Gutiérrez Prieto, Robert Jarosław Iwaszkiewicz, Liisa Jaakonsaari, Antonio López-Istúriz White, Marlene Mizzi, Eva Paunova, Jiří Pospíšil, Virginie Rozière, Christel Schaldemose, Andreas Schwab, Olga Sehnalová, Igor Šoltes, Ivan Štefanec, Catherine Stihler, Richard Sulík, Róza Gräfin von Thun und Hohenstein, Mylène Troszczynski, Mihai Țurcanu, Anneleen Van Bossuyt, Marco Zullo
Bij de eindstemming aanwezige vaste plaatsvervangers	Birgit Collin-Langen, Morten Løkkegaard, Julia Reda, Marc Tarabella
Bij de eindstemming aanwezige plaatsvervangers (art. 200, lid 2)	John Stuart Agnew

12.10.2016

ADVIES VAN DE COMMISSIE CONSTITUTIONELE ZAKEN

aan de Commissie buitenlandse zaken

inzake de Europese defensie-unie
(2016/2052(INI))

Rapporteur voor advies: David McAllister

SUGGESTIES

De Commissie constitutionele zaken verzoekt de ten principale bevoegde Commissie buitenlandse zaken onderstaande suggesties in haar ontwerpresolutie op te nemen:

1. herinnert eraan dat het gemeenschappelijk veiligheids- en defensiebeleid (GVDB), zoals vastgelegd in artikel 24, lid 1, en artikel 42, lid 2, van het Verdrag betreffende de Europese Unie (VEU), de geleidelijke bepaling van een gemeenschappelijk defensiebeleid van de Unie omvat, hetgeen tot een gemeenschappelijke defensie zal leiden wanneer de Europese Raad, met eenparigheid van stemmen, daartoe besluit;
2. benadrukt dat veiligheid een van de belangrijkste zaken is die burgers van de Europese Unie verwachten en dat de strijd tegen de terroristische dreiging een extra beweegreden is voor de totstandbrenging van een doeltreffend gemeenschappelijk Europees veiligheids- en defensiebeleid; is van mening dat er meer inspanningen moeten worden geleverd om ervoor te zorgen dat het potentieel van het Verdrag van Lissabon voor het scheppen van een algemeen kader ter bescherming van strategische belangen kan worden benut, waardoor besluiten op het gebied van defensie en veiligheid, uitgezonderd optreden met gevolgen op militair of defensiegebied, bij gekwalificeerde meerderheid kunnen worden genomen; verzoekt de Raad en de Commissie om de gemeenschappelijke Europese veiligheid en defensie institutioneel te verankeren, en wel door de integrale Europese aanpak van externe conflicten en crises te versterken en in alle fasen de diverse belanghebbenden en instrumenten nauwer erbij te betrekken;
3. benadrukt dat de verwezenlijking van de doelstellingen van het GVDB van belang is om, overeenkomstig de beginselen van het Handvest van de Verenigde Naties en zoals bepaald in het VEU, het operationeel vermogen van de Unie voor extern optreden te versterken met het oog op vredeshandhaving, conflictpreventie, respons op humanitaire crises en versterking van de internationale veiligheid; wijst erop dat dit gezien de snel verslechterende veiligheidssituatie, in een wereld getekend door terroristische aanslagen en vol angst van Europese burgers, meer dan ooit noodzakelijk is;

4. onderstreept dat de bescherming van de mensenrechten bijdraagt aan vrede en veiligheid wereldwijd; wijst op de belangrijke rol van de EU bij de handhaving van de in het internationale humanitaire recht vastgelegde beginselen, in het bijzonder de beginselen van universaliteit en ondeelbaarheid van de mensenrechten;
5. merkt op dat in artikel 42 VEU is bepaald dat het GVDB het specifieke karakter van het veiligheids- en defensiebeleid van bepaalde lidstaten en hun verbintenissen uit hoofde van NAVO-verplichtingen onverlet laat;
6. roept de vicevoorzitter van de Commissie/hoge vertegenwoordiger van de Unie voor buitenlandse zaken en veiligheidsbeleid (VV/HV) en de lidstaten op het potentieel van het VEU, en dan met name artikel 44 over de uitvoering van een GVDB-missie door een groep lidstaten en artikel 42, lid 6, en artikel 46 over permanente gestructureerde samenwerking, volledig te benutten voor het sneller, flexibeler en doeltreffender inzetten van GVDB-missies en -operaties; is verheugd dat artikel 42, lid 7, van het VEU, over de clause inzake wederzijdse verdediging, in 2015 is geactiveerd; wijst op de mogelijkheid om, overeenkomstig artikel 222, lid 1, VWEU, de solidariteitsclause te activeren indien een lidstaat getroffen wordt door een terroristische aanval;
7. wijst op de belangrijke rol van het Parlement bij de uitoefening van toezicht op beleid en institutionele structuren, onder meer op het gebied van het GVDB; wenst daarom dat bij de volgende herziening van de EU-Verdragen meer mechanismen voor parlementair toezicht worden ingesteld, onder meer door vast te leggen dat het Parlement moet worden geraadpleegd wanneer, voorafgaand aan besluiten over nieuwe GVDB-missies en -operaties en de strategische evaluatie ervan, doelstellingen worden geformuleerd en risico's worden geanalyseerd;
8. vraagt de Raad, de Commissie en de VV/HV om, zoals bepaald in het VEU, de samenhang tussen de diverse onderdelen van het extern optreden van de Unie te waarborgen en een algemene en alomvattende benadering van deze onderdelen te hanteren alsook het toepassingsgebied van civiele EU-missies te vergroten om ontwikkelingsdoelstellingen direct te ondersteunen, onder meer door zich te concentreren op demobilisatie, ontwapening en re-integratie van voormalige strijders; wenst bovendien dat er, met het oog op de bevordering van de parlementaire controle op het extern optreden, veel regelmatigere informatie wordt verstrekt aan het Europees Parlement, met inbegrip van informatie over de onderhandelingen over en de sluiting van internationale overeenkomsten in alle stadia van het proces;
9. dringt aan op de oprichting van een formele Raad van ministers van defensie en een permanent strategisch civiel-militair hoofdkwartier met een permanente operationele militaire component; wijst op de rol die het Europees Defensieagentschap speelt op het gebied van capaciteitsontwikkeling; roept het Europees Defensieagentschap op zijn bij het Verdrag verleend mandaat ten volle te benutten;
10. onderstreept de noodzaak om de flexibiliteit van de financiële regels voor extern optreden te vergroten teneinde vertraging bij de uitbetaling van EU-middelen te voorkomen en op die manier het vermogen van de EU om snel en doeltreffend op crises te reageren te versterken;

11. is ingenomen met de algemene strategie van de EU voor buitenlands en veiligheidsbeleid, die onlangs door de VV/HV is gepresenteerd en een samenhangend kader vormt voor prioritaire acties op het gebied van buitenlands beleid en voor het vastleggen van toekomstige ontwikkelingen op het gebied van veiligheids- en defensiebeleid; verklaart nogmaals voorstander te zijn van de goedkeuring van een witboek inzake defensie, waarmee kan worden voortgebouwd op de algemene strategie van de EU; benadrukt dat het witboek gebaseerd moet zijn op een gezamenlijke, nauwkeurige beoordeling van de bestaande militaire vermogens van de lidstaten, teneinde echte onderlinge samenwerking en samenhang tot stand te brengen;
12. benadrukt dat het defensiebeleid van de EU versterkt moet worden als een pijler binnen de NAVO, dringt aan op een omvattend politiek en militair partnerschap tussen de EU en de NAVO, dat van essentieel belang blijft voor de Europese veiligheidsinfrastructuur en de Unie in staat stelt autonoom op te treden bij operaties in het buitenland, voornamelijk ter stabilisering van de haar omringende landen; herhaalt in dit verband dat de betrekkingen tussen de EU en de NAVO gebaseerd moeten zijn op complementariteit en samenwerking op alle niveaus, en gericht moeten zijn op het aanpakken van gemeenschappelijke uitdagingen op veiligheidsgebied, capaciteitsopbouw en noodplanning in verband met hybride bedreigingen;
13. is ingenomen met de verklaringen die de VV/HV tijdens de informele Gymnich-bijeenkomst van de EU-ministers van Buitenlandse Zaken op 2 september 2016 heeft afgelegd en waarin opnieuw werd genoemd dat de lidstaten mogelijkheden te over hebben om flinke vooruitgang te boeken op defensiegebied;
14. roept de EU op binnen het Parlement een toezichhoudend orgaan op te richten en passende structuren te creëren voor permanent toezicht op de naleving door de lidstaten van het gemeenschappelijk standpunt van de EU inzake wapenuitvoer.

**UITSLAG VAN DE EINDSTEMMING
IN DE MEDEADVISERENDE COMMISSIE**

Datum goedkeuring	12.10.2016
Uitslag eindstemming	+: 15 -: 8 0: 1
Bij de eindstemming aanwezige leden	Mercedes Bresso, Elmar Brok, Fabio Massimo Castaldo, Kostas Chrysogonos, Richard Corbett, Danuta Maria Hübner, Diane James, Ramón Jáuregui Atondo, Constance Le Grip, Jo Leinen, Morten Messerschmidt, Maite Pagazaurtundúa Ruiz, Paulo Rangel, György Schöpflin, Pedro Silva Pereira, Barbara Spinelli, Josep-Maria Terricabras, Kazimierz Michał Ujazdowski, Rainer Wieland
Bij de eindstemming aanwezige vaste plaatsvervangers	Max Andersson, Gerolf Annemans, Enrique Guerrero Salom, Cristian Dan Preda
Bij de eindstemming aanwezige plaatsvervangers (art. 200, lid 2)	Birgit Collin-Langen, Traian Ungureanu

**UITSLAG VAN DE EINDSTEMMING
IN DE TEN PRINCIPALE BEVOEGDE COMMISSIE**

Datum goedkeuring	24.10.2016
Uitslag eindstemming	+: 37 -: 20 0: 1
Bij de eindstemming aanwezige leden	Lars Adaktusson, Michèle Alliot-Marie, Nikos Androulakis, Francisco Assis, Petras Auštrevičius, Amjad Bashir, Elmar Brok, Klaus Buchner, James Carver, Fabio Massimo Castaldo, Javier Couso Permuy, Andi Cristea, Georgios Epitideios, Anna Elzbieta Fotyga, Michael Gahler, Sandra Kalniete, Tunne Kelam, Janusz Korwin-Mikke, Andrey Kovatchev, Eduard Kukan, Ilhan Kyuchyuk, Arne Lietz, Barbara Lochbihler, Sabine Lösing, Ulrike Lunacek, Andrejs Mamikins, Ramona Nicole Mănescu, David McAllister, Tamás Meszerics, Javier Nart, Demetris Papadakis, Ioan Mircea Pașcu, Vincent Peillon, Alojz Peterle, Kati Piri, Cristian Dan Preda, Jozo Radoš, Jaromír Štětina, Dubravka Šuica, Charles Tannock, László Tókéš, Ivo Vajgl, Johannes Cornelis van Baalen, Geoffrey Van Orden, Boris Zala
Bij de eindstemming aanwezige vaste plaatsvervangers	Ryszard Czarnecki, Ana Gomes, Javi López, Juan Fernando López Aguilar, Antonio López-Istúriz White, Urmas Paet, Jean-Luc Schaffhauser, Helmut Scholz, Bodil Valero
Bij de eindstemming aanwezige plaatsvervangers (art. 200, lid 2)	Biljana Borzan, Karoline Graswander-Hainz, Marijana Petir, Ivan Štefanec